

בעזרשי"ת

מִיָּמֵי עֲמוּקִים עֵצָה בְּלֵב-אִישׁ וְאִישׁ תְּבוּנָה יִדְלָה

סטריקור

קובץ דברי תורה

עצה ותבונה

דברי תורה

מב"ק מרז אדמו"ר זצלה"ה

'עומק לב'

שיעורים ושיחות קודש
מב"ק מרז אדמו"ר שליט"א

'מים עמוקים'
'דולה התבונה'

פרשת
עקב
תשפ"ג

מכון זכור
לאברהם
סטריקוב

לתרומות והנצחות:
052-7620204

קובץ ס"ז
ערש"ק פר' עקב תשפ"ג

ניתן להאזין לשיעורי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
מדי ליל שישי בשידור חי במערכת 'קול סטריקוב' מס' 072-3371263 שלוחה 4.
כמו כן ניתן להאזין לאחר השיעור בקו שיעורי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ב'קול הלשון'
מס' 073-2951269 שלוחה 1.

לקבלת הגליון באימייל a609200101002@gmail.com

עקב

עדיין יכול להתעורר ולשוב בתשובה ולשמוע צקול ה', כי צחודש זה שהוא החודש האחרון של השנה ניתן כח מיוחד לתשובה ולתיקון המעשים.

וזוהו 'והיה עקב תשמעון', אם צקוף השנה תתעוררו לשמוע למלוות ה', 'ושמרתם ועשיתם אותם', אז ג"כ תזכו לכל אותם הצרכות האמורות צהמשך הפרשה "ושמר ה' אלקיך לך את הצרית ואת החקד אשר נשצע לצצתיך, ואהצך וצרכך והרצך וגו', צרוך תהיה מכל העמים" וגו'.

ארץ חמה ושערה וגפן ותאנה ורמון
ארץ זית שמן ודבש (ת, ט).

והם שצעת המינים שנסתצחה צהן ארץ ישראל (רש"י לקמן כו, ג, וראה ציכורים

והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם (ו, יצ).

ואיתא צסם הבעש"ט זי"ע" לפרש הכתוב, ש'עקב' מלשון עקציים מורה על סוף דצר, 'והיה עקב תשמעון', שצסופו של דצר צוודאי תשמעון למלוות ה' לשמור אותם ולקיימם, והיינו צאחרית הימים, צתקופת 'עקצתא דמשיחא' (סוטה פ"ט מט"ו), שאז יצוא עת שעים ישראל ישמעו ויקיימו את מלוות ה'.

וי"ל עד"ז צאופן אחר, שהנה פרשה זו נקראת תמיד צאחרית השנה, צסמיכות לחודש אלול הצעל"ט (ולפעמים הוא שצת מצרכים אלול), ונרמז צזה לעניינו של חודש זה. וצא הכתוב לומר, שאף אם צכל ימות השנה לא התנהג האדם כראוי, מכל מקום

פ"א מ"ג). וצפשוטות השבחה צמינים אלו
הוא מנלד מעלתם הגשמית.

והנה איתא בגמרא (עירובין 7):
"שיעורין דאורייתא הוא דכתיב
'ארץ חטה ושעורה' וגו', ואמר רב חנן
כל הפסוק הזה לשיעורין נאמר, 'חטה'
לכדתנן הנכנס לבית המנוגע וכליו על
כתיפיו וסנדליו וטבעותיו צידיו הוא והם
טמאין מיד, היה לבוש כליו וסנדליו
ברגליו וטבעותיו צאלצעותיו הוא טמא
מיד והן טהורין עד שישהא בכדי אכילת
פרם, פת חיטין ולא פת שעורין מיסב
ואוכל צליפתן, 'שעורה' דתנן ע"ס
כשעורה מטמא צמגע וצמשא ואינו
מטמא צאהל, 'גפן' כדי רציעית יין
לנזיר, 'תאנה' כגרוגרת להולאת שבת,
'רמון' כדתנן כל כלי צעלי צתים שיעורן
כרימונים, 'ארץ זית שמן', ארץ שכל
שיעוריה כזיתים, כל שיעוריה ס"ד
והאיכא הני דאמרן, אלא אימא ארץ
שרוב שיעוריה כזיתים, 'דצש' ככותבת
הגסה ליום הכיפורים. ותיקצרה שיעורין

מיכתב כתיבי, אלא הלכתא נינהו
ואסמכינהו רבנן אקראי".

ולבאורה נריך ציחור מהי האסמכתא
צפסוק זה, והלא לא צא
הכתוב אלא לשבח את א"י צפירותיה
המיוחדים, ולא נרמז צזה דצר ולא חני
דצר לעניין דיני השיעורים.

ונראה לצאר שחז"ל סמכו על כך
שצארץ ישראל הקדושה, אפילו
הדצרים הגשמיים שצה יש צהם פנימיות
רוחנית, ולכן אף הז' מיני פירות
שנשתצחה צהם א"י צוודאי מונח צהם
גופי תורה, וממילא ציקשו ומנלחו צפסוק
זה את כל דיני השיעורים, לעניין
טומאה, ושצת וכל המצוות התלויות
צאכילה.

וי"ל צזה עוד, שלולי זה שהיו לומדים
מפירות אלו דינים והלכות, לא
היה שייך כלל שהם יהיו המינים
שנשתצחה צהן א"י, כי כל שצח א"י הוא
רק צאופן שמינים אלו משמשים למילי
דשמיא.

דולה התבונה

החדרת האמונה בלב כיסוד לכל עבודת ה'

ליל שישי פרשת עקב תשע"ז

הנחמה - בגילוי ענייני הפנימיות והרגש הלב שבתורה ובמצוות

אנו עומדים בתקופת השבעה דנחמתא, ויש להבין מהי הנחמה הזו, ואיך מתנחמים כאשר עדיין לא זכינו לגאולה. ונאמרו בביאור הדבר כמה דרכים כלליים, או שהנחמה היא על ידי ההתחזקות באמונה וביטחון בישועת ה' ושנוכה בקרוב ממש לגאולה, או מצד שאף בעת הגלות עדיין קיימת בהעלם הארה מסוימת של גאולה וביהמ"ק, ואפשר לזכות לשייכות כל שהיא עם העניין של לעתיד לבוא, על דרך זה איתא באופנים ובבחינות שונות בספרים הקדושים.

ובעת נדבר מבחינה אחרת של הנחמה, והוא דבר חידוש נפלא שראיתי לאחד שמעורר לזה, שהנה כאשר נתבונן נבחין שבפרשיות התורה שקוראים בהם בתקופת השבעה דנחמתא ישנם פסוקים רבים המדברים מחלק הפנימיות ועבודת הלב של היהדות ועבודת ה', וזה בולט בשינויו מסגנון שאר התורה שבכתב, שאין נאמר בה כל כך בהתגלות ענייני חובת הלבבות והלכות דעות, אלא בעיקר מה שנוגע למעשה אשר יעשון בפועל או למצוות ה' אשר לא תעשנה, וכאן מתבארים בהרחבה כל כך ובאופן נפלא עניינים אלו של פנימיות היהדות והמצוות. ודבר זה מתחיל מפרשת ואתחנן, כי בפרשת דברים אמנם יש דברי תוכחה והדרכה אבל זה עדיין ברמיזה, ואילו מכאן ואילך משה רבינו ע"ה מדבר באופן ברור ונהיר כל כך, ומלא וגדוש בדברי רוממות וחיזוק המכוונים ומעוררים כל אחד ואחד לעבודת המוח והלב.

לדוגמא הפסוק בפרשת ואתחנן "כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרבים אליו כה' אלקינו בכל קראנו אליו" (ד, ז) - יש על כך געוואלדיגע שפת אמת (מרנ"ו, ד"ה צפרשת) שמפרש את הפסוק "שמע ישראל ה' אלוֹקינו ה' אחד", "לקבל בכל יום אלקותו יתברך לשמוע כי ה' הוא אלקינו ביחוד, כמו שכתוב (ה, ו) 'אנכי ה' אלקיך', ובוזה צריך להיות איש ישראל שיש ושמה כל היום...". וממשיך ש"לכן מסודר פרשה זו בשבת נחמו כדכתיב (ישעיה מ, ה) 'נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם', פירוש שיש די באלקותו יתברך לנחם בזה על כל הצרות שעוברין עלינו תמיד...". ולפי זה מבאר מה שנאמר כאן 'לו אלקים קרובים', שם אלקים מידת הדין, "כי גם מדת הדין לבני ישראל הוא לקרב ולא לרחק, כמו שכתוב (ישעיה סג, ט) 'בכל צרתם לו צר' פירוש 'לו' בשבילו, כדי לקרבינו אליו".

על כל פנים, כל הפרשיות הללו, מואתחנן ואילך, מלאים וגדושים בפסוקים נפלאים כאלו, שיש בהם להחיות נפש כל אחד ואחד מישראל ברוממות המוחין ובהתלהבות הלבבות לעבודתו יתברך, אכן יש בהם הרבה מצוות ודינים, אבל בכל פרשה יש ג"כ פסוקים רבים המדברים מפורשות בחלק הפנימיות של היהדות ועבודת ה'. "בנים אתם לה' אלקיכם" (יה, ה), "ה' האמירך היום" (כו, יט), וכו' וכו'.

וביאור העניין שדווקא בפרשיות אלו מדוברים ענייני הכוונה והרגש הלב בהתגלות יתירה וביתר שאת ועוז, כי באמת לא הייתה התורה צריכה ללמד דברים אלו, רק את המעשים, החיובים והאיסורים, ואילו את חלק הלב המצורף למעשים יבין האדם מעצמו, איך הוא צריך לתן את לבבו להקב"ה, ולכן על פי רוב אין התורה מדברת על חלק זה במפורש. אכן אחר חורבן הבית, כאשר ירדנו אלפי מעלות אחרנית, ניטלה מאתנו גם כן יכולת זו שנוכל לדעת מעצמינו את חובת הלבבות, ושוב צריך לדבר עמנו בשפה ברורה ובהירה, ללמדנו מה ה' דורש מעמנו, ולדעת את הפנימיות והמעמקים שיש במעשים אשר נצטוונו עליהם.

ולכן מראש מקדם כבר הוכנה התרופה למכה, על ידי פרשיות אלו, שבהם כאמור מדובר מפורשות אודות פנימיות העבודה, כדי שגם כאשר ילכו בני ישראל לגלותם המר, ידעו איך לעבוד את ה' באתערותא דמוחא ובאתערותא דליבא.

וזאת היא הנחמה, היינו כי אמנם החורבן הוא גדול ונורא, אולם בד בבד יש לנו ג"כ 'ריווח' מזה, שהרחיבו את היריעה לפרש לנו יותר את פנימיות ועומק התורה והמצוות, וזאת היא נחמה פורתא, שבלעדי החורבן לא היינו זוכים לזה. ועד"ז איתא ג"כ בפרי צדיק בפרשתן כו"כ פעמים שהתורה שבע"פ נסדרה דווקא בעת הגלות, וזאת היא הנחמה שזכינו ע"י החורבן לתושבע"פ, וכמו כן לפי דרכינו שזכינו ע"י החורבן לגילוי עבודת הלב בפרשיות אלו של השבעה דנחמתא.

ומצאתי יסוד איתן לדברים האמורים, כי הנה במזמור פד בתהילים "למנצח על הגתית וגו' מה ידידות משכנותיך" וגו', דקאי על השתוקקות בני ישראל בעת הגלות לבניין ביהמ"ק, כמבואר במפרשים, וכמו שנאמר שם "נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' לבי ובשרי ירננו אל א-ל חי", וכן כל העניין, ונאמר שם "אשרי יושבי ביתך עוד יהללוך סלה", היינו מאושר זה שזכה להיות בעוד ביהמ"ק בבניינו וזכה לבוא לשם, וממשיכים "אשרי אדם עוז לו בך מסלות בלבכם", וביאר שם המלבי"ם שזה הולך על בני ישראל בעת הגלות שעל אף שאין אנו יכולים עתה לעלות אל בית ה' בפועל, בכל זאת 'אשרי אדם אשר עוז לו בך', שהוא איננו מתייאש אלא מצפה בעוז לישועת ה'.

ומבאר לפי זה המשך הפסוק 'מסלות בלבכם', "אשר בלבכם ימצאו מסילות כבושות שכם ישובו לציון, רצה לומר, שהגם שהמסילות האלה אינם עוד בפועל הם אצלם בלב, שלכם מלא תקוה בעוז ה' וחווה מסילות כבושות וסלולות". אכן לפי דרכינו נראה שהפסוק מתפרש כך, 'אשרי אדם עוז לו בך', שמתחזק בזמן הגלות, ובמה הוא מתחזק, בזה אשר עכ"פ 'מסילות בלבכם', שאף שאמנם אבדנו את המקדש ואנו מצויים בגלות מר, בד בבד לנו הקב"ה בעת החורבן 'מסילות' ודרכים להכניס 'בלבכם' את ההרגשים הפנימיים של העבודה התמה.

ובכן, עלינו בכל השבעה דנחמתא לחפש בפרשיות את ה'מסילות בלבכם' שניתנו לנו, זאת היא הנחמה וזוהי העבודה הנדרשת מאתנו בייחוד בתקופה זו.

חיזוק האמונה והחדרתה בלב משפיעה על כל העבודה

ובפרשתן איתא בספה"ק דג' מחנה אפרים מאמר חשוב עד למאוד, שבאמת היה מן הראוי לחזור עליו מדי שבוע, אולם עכ"פ כעת, בבחינת דבר בעתו, בוודאי שיש לנו ללמדו ולהתבונן ולהעמיק בו, וזה לשון קדשו:

"והיה עקב תשמעון את וגו' ושמר ה' אלקיך לך' וגו' (ו, יג), כלל גדול לעבודת הבורא ברוך הוא, העיקר הוא ההאמנה" – אכן זאת היא מילתא דפשיטא שיסוד היסודות ועיקר העיקרים היא האמונה בה', שבלעדיה אין התחלה לכל היהדות והעבודה, אולם כפי שנראה בהמשך דבריו הק' אין כוונתו לעצם האמונה הבסיסית שיש אצל כל אחד ואחד מבני ישראל, מאמינים בני מאמינים, אלא על ההעמקה בה, ועל החדרתה בלב ובכל הרמ"ח והשם"ה, באופן שכל החיים מתנהלים על פיה – "ועל זה היה מזהיר אא"ז זל"ה"ה, וזהו שורש לכל התורה והעבודה וזהו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים קיט, פו) 'כל מצותיך אמונה שקר רדפוני עזרני', כי עיקר המצוות היא האמונה להאמין בה'.

"ומי שהוא מאמין בה' יכול להתפלל בכל יום, כי אם הוא מאמין שה' הוא מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית הוא בכל יום בריה חדשה, וכל העולמות הם ברואים חדשים וצריך להתפלל וליתן שבח והודיה למי שברא הכל וגם ברא אותנו, להתפלל על נפשו ונפש אשתו ובניו ועל פרנסתו וכל טוב, ואם אינו מאמין באמונה שלימה שהקב"ה מחדש בכל יום מעשה בראשית, התפלה והמצוות נעשין אצלו כדבר ישן ורגיל ונמאס אצלו לדבר דברים אחדים בכל יום ויום" –

בוודאי שאין הכוונה שלכן האדם מפסיק להתפלל חלילה, לאו ברשיעי עסקינן, אלא שאין לו חשק והתעוררות בתפילתו, והיא באופן של 'דבר ישן ורגיל', הוא מתפלל היום כיוון שהתפלל אתמול, וכך יתפלל גם מחר, מתוך שגרה ומלומדה, וכך הלאה במשך כל ימיו ושנותיו עלי אדמות, אותה תפילה ואותם מילים, בלי התחדשות

וחיות. כך כאשר אין האדם חי עם אמונה זו שהקב"ה מחדש בכל יום מעשה בראשית, ואילו לאידך, כאשר מחדיר בקרבו את האמונה הזו, ובכל יום הוא מרגיש ברייה חדשה, עם חיות חדשה שקיבל מאת ה', הרי כל התפילה מקבלת פנים חדשות. ברכת 'פוקח עיוורים' של היום אינה ה'פוקח עיוורים' של אתמול, זוהי 'פוקח עיוורים' חדשה לגמרי, 'מתיר אסורים' חדשה, כל השירות והתשבחות מתחדשים בכל יום, מתוך הכרה והרגשה זו שכל החיות שלנו, וכל פרטי המציאות, ניתנים לנו בכל יום מחדש מידו יתברך הטוב והמיטיב, וממילא פיננו מלא שירה ברגש ובהתלהבות על כל הטוב אשר נותן לנו.

ונכון להשוות לכאן את דברי הכוזרי (ג, יג"ז) בעניין הברכות, שהחבר אומר למלך הכוזרי שחובת הברכות על כל מה שנהנה מן העולם הזה נותנת לאדם ערכות והנאה גדולה, והכוזרי תמה לפניו: "ואיך זה, והברכות טרחה יתירה", הרי זה רק עול שכל דבר שרוצה לאכול או לשתות הוא חייב תחילה לברך, ואיך תאמר שהם מביאים שמחה והנאה לאדם. והחבר מבאר שם את דבריו על פי משל, לאדם שיכור שנמצא באיזו סעודה גדולה, ואוכל ושותה שם מכל מעדני המלכים, ושומע ניגונים ערבים ונפלאים, הנה למחרת כאשר יתפכח מיינו ויספרו לו על כל מה שהיה לו בעת סעודה זו, הרי אז תחת ליהנות ולשמוח, יצטער ויכאב לבו עד למאוד, ויחשיב את הכל להפסד ולא לריווח, וזאת משום שלמעשה לא נהנה מכל הנאות הללו, כיוון שראשו וליבו היו בל עמו להשיג ולחוש את טיב טעמם.

וכמו כן אדם שלוקח איזה דבר ורוצה ליהנות ממנו, אולם הוא אינו מתבונן די לפני כן מהי ההנאה הזו, ויקרותה וטיבה, הרי הוא דומה לאותו שיכור שקיבל את כל ההנאות אולם לא נהנה מהם בפועל כיוון שלא היה יכול להשיג את תועלת ההנאות הללו. וזוהי תועלת הברכות, כאשר מברכים אותם בכוונה ראויה, שאז הוא מצייר בנפשו את סוג ההנאה המסוימת הזו שהוא עתיד ליהנות, ושלא היה מוכרח שתהיה לו הנאה זו, רק מחסדי ה' שהעניק לו אותה, הרי עי"ז תגדל הנאתו באותו דבר.

דברי הכוזרי נסובים בדרך כלל על כל הברכות, אולם הוא מבאר זאת בדרך פרט לעניין ברכת שהחיינו, "ולפיכך תגדל השמחה בה כאמרך 'שהחיינו וקימנו', וכבר היית צפוי למות, ותודה על חיך, ותרואם ריווח, וכו', ותשאר נהנה כל ימי חיך". כך צריכה להיות כל ברכת שהחיינו, מתוך התבוננות לפנייה ולאחריה על גודל מתנת החיים שנותן לנו הקב"ה, ועל כל המתנות הגדולות הכלולות בחיינו, וכל ההנאות שיש לנו, כל זה כלול בברכת שהחיינו, שאנו מודים ומשבחים את הקב"ה על חיינו המסורים בידו ועל נפלאותיו שבכל יום עמנו.

והן הן דברי הדגל מחנה אפרים, שכאשר מושרשת האמונה של 'המחדש בטובו בכל יום מעשה בראשית' אזי התפילה היא בהתחדשות ובחיות, כי יודעים וזוכרים שהחיות שלנו אינה מוכרחת, ובכל יום ויום אנו מתחדשים מחדש, וממילא מכירים את טובת ה' הגדולה בעצם מציאות חיינו ובכל הפרטים הכלולים והנלווים אליה, והפה מתמלא בשירות ותשבחות לא-ל חי. כאשר אומרים 'שהחיינו' אכן מרגישים שהקב"ה מחיינו, אין אנו חיים בגלל שחיינו אתמול, אלא הקב"ה באמת מחיה אותנו בכל עת, וכך בכל הברכות והתשבחות, שכמה שיש יותר אמונה ב'המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית', ישנה התעוררות והתלהבות גדולה יותר באמירתם, כי מכירים את גודל טובת ה' בכל נפלאותיו אשר הוא עושה עמנו.

וממשיך הדגמ"א: "וזהו שאמר אא"ז זללה"ה על פסוק (תהלים ע"א, ט) 'אל תשליכני לעת זקנה', פירוש שיזקין הדבר אצלו, כי כמו הזקנה גורם חלישות בכל אברי האדם מחמת שתש כוחותיו ולחלוcho ומריצות הדמים המחיה את האדם, כמו כן ברוחניות, שדבר ישן וזקן אין לו בו תענוג וחיות גדול ולא דבר חדש". וכך מתאמרא מבי מדרשא דקאצק, שיהודי בן תשעים אינו יהודי זקן, אלא בסך הכל שלושה פעמים אברך בן שלושים. לא יכלו לסבול שהאדם נהיה זקן ברוחניות, אדרבה, הוא צריך להחזיק את עצמו בהתחדשות וברעננות גדולה יותר ויותר.

"וזהו" (פסיקתא זוטא ואתמנן ו, ו) 'בכל יום יהיו בעיניך כחדשים', כי 'חדשים לבקרים רבה אמונתך' (איכה ג, כג), פירוש כי על ידי ש'חדשים לבקרים' היינו שאתה מחדש

בכל יום מעשה בראשית, ועל ידי זה 'רבה אמונתך'. נמצא עיקר כל התפלה והמצוה היא האמונה".

כאשר מאמינים באמונה שלמה יודעים שגם המחשבות הזרות באות מאת ה' ויש להם תכלית זוהי נקודה אחת, איך על ידי ההתחזקות באמונה מרוממים את כל המצוות ואת כל עבודת ה', שיהיו באופן אחר לגמרי, ברוממות ובהתחדשות. וממשיך הדגמ"א לנקודה נוספת הנולדת מן האמונה השלמה:

"וזהו (נרכות ל:): 'אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק אבל עקרב פוסק', פירוש כי 'נחש' נקרא המחשבה זרה, ופירוש, ואפילו מחשבה זרה מסבכים את האדם לא יפסיק מלהתפלל, כי אם הוא מאמין באמונה שלימה שיש בורא הכל והוא מלך עולם בודאי המחשבה זרה בא לתיקונה כדי להעלותה לשורשה, כמשל מי שעומד לפני המלך ומדבר עמו, בודאי אין דרך ארץ מעבדי המלך ומשרתיו לקרוא אותו מלפניו ולהפסיק בדברי שטות, כי בודאי העושה זאת יתחייב ראשו למלך, אלא מי שעושה זאת בודאי מסתמא היא מצות המלך, או כדי שיבין שגם הקורא אותו ומפסיק וצריך גם כן למלך אך אינו יכול לגשת לפני המלך בלבוש שק, בכך מבקש ממנו הואיל ועת היא לדבר לפני המלך שזיכור אותו להסיר שקו מעליו ולהלבישו בגדים טובים ונאים שיוכל לבוא לפני המלך גם כן, או סיבת הקורא אותו היא לבחינה אחרת שזהו רצון המלך שרוצה לנסותו כמשל בן המלך עם הזונה המבואר בזוה"ק (פרשת תרומה קסג). ודא ודא אחת היא, כי אותו הקורא עושה גם כן מצות המלך, וזהו הוא המאמין באמונה שלימה שיש מלך בעולם ומנהיגו, ומבלעדי לא ירים איש את ידו ואת רגלו והכל צריכין לירא מפניו, אבל מי שאינו מאמין זה באמונה שלימה בודאי הקורא מבדילו מן המלך ומפסיק מלדבר עמו, ודי למבין, כי אי אפשר עוד להאריך כי לא יספיק כל היריעות להסביר דבר אחד, רק לחכם יספיק הקיצור ונכון יבין דבר לאשורו".

האדם שבור מן המחשבות הזרות הבאים לפניו באמצע התפילה, אולם באמת מאת ה' הייתה זאת, למטרות שונות, כמו כדי לתקן את המחשבות זרות שאינם יכולים להתעלות ולבוא לפני המלך מחמת נמיכותם ושפלותם, והאדם יש לו את הכח

לתקנם ולהעלותם בעת תפילתו, ובפשטות, לפי מדרגתנו, היינו על ידי זה גופא שמתגבר על ההפרעה והמניעה של המחשבה הזרה, והוא בורח ממנה, ומתרכז בכוונת התפילה, עי"ז באה המחשבה זרה לתיקונה.

דבר זה אין לו סוף ותכלית, וכדברי הדגמ"א 'לא יספיק כל היריעות להסביר דבר אחד', זה כולל מאות אלפי פרטים, בכל יום נקודה אחרת בתפילה או בלימוד או בשאר מצוות, סוג כזה של מחשבה זרה וסוג זה של מחשבה זרה, אופן כזה של בלבול ואופן כזה של בלבול, אולם הכלל והעיקר שכאשר ישנה אמונה שלימה שהכל מן השמים אפשר להתמודד עם זה בניקל, הרי הקב"ה שלח זאת אלי עם מטרה ועם תכלית.

אמנם כמה שמבינים את העניין, לחיות כך אין זה פשוט כלל ועיקר, כיוון שכסדר שוכחים זאת. ואין השכחה מחמתנו, אלא כי כך ברא הקב"ה את העולם שישכחו זאת, ישנם דברים ברורים וישנם דברים שכל העבודה שלנו בחיים הוא לחזור ולקבוע אותם במוחנו ובליבנו, להתחבר לאמונה השלימה שהכל מאת ה' אפילו בדברים אלו שנראים רחוקים ממנו יתברך, וזאת היא תפקידנו ועבודתנו עלי אדמות, שכסדר נחזור וניזכר בזה.

וכדברי התניא (פרק מו) בביאור מצוות זכירת יציאת מצרים בכל יום, שהיא משום שבכל יום ויום חייב אדם לראות את עצמו כאילו יצא היום ממצרים, והיינו יציאת הנפש האלוקית ממאסר הקליפות והעבודות זרות שישנן בעולם שהן בבחינת מצרים, והתכלית היא לצאת ולברוח מהשפעתם הרעה. וזאת פועלים בפרט במצוות קריאת שמע, שאומרים 'שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד', שבזה מקבלים עול מלכות שמים ומתבטלים ונכללים באור אין סוף וממילא מתבטלים וכלים כל הפרטים ופרטי הפרטים הנובעים מהשפעת הקליפות והמיצרים. ומוסיף שם דבר נפלא, שבאמת הקב"ה כבר הוציאנו ממצרים בימים ההם ולדורות עולם, וממילא אין מונע אלא הרצון, כי אם אין האדם רוצה לצאת ממצרים חלילה, יישאר שקוע שם במדמנות ערוות

הארץ, אכן מי שרוצה ומקבל עול מלכות שמים ממילא הוא יוצא ממצרים ונכלל באור ה'.

והנה על פי דברי הדגמ"א הללו נתיישב אצלי מאמר אחר בדגמ"א שכבר דיברנו עליו כמה פעמים והתקשינו בו – ואגב, כדאי לדעת, בפרט לאברכים צעירים, שלפעמים נתקלים באיזה קטע מוקשה, ומחמת שאין מבינים אותו בשעת מעשה בפעם הראשונה מדלגים עליו ומזניחים אותו, ובאמת אין כדאי להזניח לגמרי מחמת חיסרון הבנה, אלא חוזרים על מאמר זה שוב ושוב, ואז, במשך הימים, זוכים פעמים רבות שנתברר הדבר ומגלים שקושיא מעיקרה ליתא.

ובכן, בדגמ"א בפרשת בלק (ד"ה יז) מדבר מעניין הגאולה, וכותב שם בסוף דבריו: "וזהו דרך כלל, ויש לפרש גם דרך פרט, כאשר מקובל מאא"ז זל"ה"ה שכל אדם חייב לגאול את נפשו, על דרך 'קרבה אל נפשי גאלה' (מסלים סט, יט)". ודיברנו שלכאורה אין מובן הכוונה, איך אדם יכול לגאול את נפשו, והרי אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים. אמנם במקו"א (מולדות יעקב יוסף פרשת שמייני) מובא מאמר זה בשם הבעש"ט ש"קודם שיתפלל על גאולה כללית צריך להתפלל על גאולה פרטיות לנפשו", אבל כאן כתוב יותר, ש'חייב לגאול את נפשו', משמע שהדבר תלוי בידו, ודבר זה תמוה לכאורה, איך אדם שנמצא במצב נפשי קשה יגאל את עצמו.

אכן לפי מה שכתוב כאן הרי באמת גאולת הנפש תלויה ביד האדם בעצמו, כי כאשר האדם מקשר כל מצב שיש לו עם בורא כל עולמים, הוא זוכר שהקב"ה עושה זאת, ויש לכך תכלית ומטרה, ויותר מזה אשר כדאיתא בספד"ק שאם הקב"ה עשה זאת הרי זה בוודאי לטובה, כי הוא יתברך טוב ומטיב ואוהב את עמו ישראל ומוכרח שהכל הוא לטובה, וכך חיים עם טוב ה' שיש בכל מקרה ומצב – הרי אז ממילא מתבטל לגמרי כל המיצר והגלות, ומתרוממים לחיים של גאולה. וודאי שגם על זה נצרכת סייעתא דשמיא, שהקב"ה יפקח את עינינו ונוכה לראות זאת, אולם עכ"פ זהו התפקיד שלנו בעת הגלות, שנוכח בכל מקרה ובכל מצב, שהכל, ולו המחשבה הקלה ביותר, הוא בהשגחה פרטית מאת ה' לטובתינו.

מצווה מיוחדת בפרשתנו על האמונה שהקב"ה שומע תפילת כל פה בכל עת ובכל מצב

עוד פרט יסודי ונחוץ בעניין האמונה, והקשור ג"כ לפרשתנו, הוא מה שנתבאר באריכות בקונטרס ספר הזכרונות ל"הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע (הוא חיבור על המצוות כסדר ספר המצוות לרמב"ם, וכפי הנראה מדברי הרה"ק רבי צדוק בהקדמתו נועד להיות על כל המצוות, אכן בפועל לא הספיק כנראה לסיים את המלאכה ונשארו רק כמה מצוות, וחבל על דאבדין), שם, במצוות האמונה מאריך בפרטי האמונה שנדרש בהם חיזוק, וכותב תחילה בדרך כלל וז"ל: "והנה מי שלא יעמיק בענין יחשוב שמצוה זו אין צריך להזכירה, כי כל ישראל מאמינים בני מאמינים. אולם אע"פ שזה אמת בעצם האמונה בלב, עם כל זה בענין היציאה לפועל במעשה כמה שנוגע לגוף אנו רואים נגד זה", ומביא כמה דוגמאות לכך שאנשים חיים עם חיסרון באמונה, כמו את דברי המשנה בסוף סוטה "משחרב בית המקדש פסקו אנשי אמנה", ובגמרא שם (מס:): "אלו בני אדם המאמינים בהקב"ה", פירש רש"י: "בוטחין בו לוותר ממונם לנוי הידור מצוה ולצדקה ולהוצאת שבת ויום טוב" (ומכאן שם שאף שיש אנשים המדמים בעצמם שהם כן במדרגה זו לפזר את ממונם עבור קיום המצוות, וכל שכן הפורנים במבע, מכל מקום אין זו המדרגה האמורה בדברי רש"י, ש'מוותרים' את ממונם לגמרי, היינו לכזבו את כל רכושו ואף אם יהיה הון רב כדי לקיים מצוות על ידן).

וממשיך: "ואמרו עוד שם בסוטה 'מי שיש לו פת בסלו ואומר מה אוכל למחר הרי זה מקטני אמנה', ודקדקו בזה 'מקטני אמנה', לא שאינו מאמין כלל ח"ו, דכל ישראל מאמינים בני מאמינים, אלא שהם במדרגה קטנה באמונתם, וכו', לא שלא יאמין בהש"י ח"ו דיהיב חיי ויהיב מזונו, רק שאחר חורבן רואה ח"ו חיייו כאלו מופקרים, והיינו שחושב שח"ו העוון גורם העדר ההשגחה ואינו מאמין בעצמו שהש"י ישגיח גם עליו להטיב לו, וזה גם כן נקרא 'קטני אמנה', וכו', כי באמת האדם צריך להאמין דהגם שחרב בית המקדש והעוונות גרמו מה שגרמו, עם כל זה לא פסקה השגחתו יתברך מאתנו אפילו רגע אחד וכמו שאמרו פרק קמא דחגיגה (ס:): 'עוד ידו נטויה עלינו', ובפרק מי שמתו (נרכות כד:): 'המשמיע קולו בתפלתו הרי זה מקטני אמנה', עיין שם

ברש"י שחושב שאין הקב"ה עונה לחש. ובודאי אין דבריהם לפתאים החושבים שקול נמוך לא ישמע וקול גבוה קצת ישמע, אבל הכונה מקטני אמנה בעצמו על דרך שנתבאר, שאין מאמין שתפלתו מתקבלת אחר שרואה שמתפלל בכל יום ולא נענה כלום, דבר זה צריך אמונה גדולה שאע"פ שאינו רואה קבלת תפלתו ועשיית רצונו, עם כל זה יאמין שהש"י שומע תפלת כל פה ולא שיקץ ענות עני במעשים ובדעת גם כן, ואע"פ שלא נגלה זה. ועל דרך שאמרנו להאמין גם עכשיו השגחתו יתברך על כל אחד מישראל רק לטוב אע"פ שהנראה היא להיפך ח"ו. והשמעת הקול בתפלה היא בא מצד התעוררות הלב מצד העדר האמונה בתפלתו שפועלת, ורגשות זה גורם פעולת השפתים בהשמעות הקול, שיחשוב אולי זה יעורר רחמים יותר כידוע, אבל באמת צריך להאמין שהש"י שומע תפלת כל פה ועונה לחש כל אחד כפי מה שהוא כי לא בזה וגו'".

ובזה בא לפרש עניין הפסוק בפרשתנו, וז"ל: "ויראה לי שבתורה בא על הענין הזה ביחוד גם כן מצות עשה במקום אחר, והוא מה שנאמר (דברים ט, ז) 'וזכרת את כל הדרך וגו' למען ענותך וגו' ויענך וירעיבך וגו' למען הודעך כי לא על הלחם וגו' על כל מוצא פי ה" וגו', יראה שענין מצוה זו הוא הבטחון לעני בעניו בתכלית העוני שאין לו מה לאכול, יש לו לזכור ממה שעשה לישראל במדבר כן, 'למען' וגו', שיגיע לשלימות האמונה בהשגחה שהכל מהש"י, וכו', והעני בעניו לא ישכח באמונת הש"י אדרבא ירבה תפלה אליו אבל לא יאמין בנפשו לחשוב כי על שפל בריה כמוהו יהיה גם כן השגחת הש"י, ועל זה באו שני ציוויין הללו".

זהו יסוד גדול, לפעמים מתפלל האדם על עניין מסוים, ואף מרבה על כך בתפילה, ומכל מקום אין תפלתו מתקבלת, ובודאי שאינו מכחיש חלילה שהקב"ה עוזר ומושיע, ואינו מכחיש חלילה האמונה בהשגחה פרטית, אלא שהוא נוטה לחשוב שהוא אינו ראוי שתישמע תפלתו. אכן באמת צריך להאמין שבכל אופן ובכל זמן הקב"ה שומע תפילת עמו ישראל, ומה שאין ממלא את בקשתו זהו לטובה, כי הוא יודע שטובת האדם אינה לפי מה שהוא מבקש, אלא באופן אחר.

והרה"ק רבי צדוק מסיים שם: "ודברים אלו עיקר גדול בהתחזקות האמונה להאמין שהש"י משגיח עליו עם קטנות מדריגתו כמו שהוא משגיח על הגדול שבגדולים כי לפניו הכל שווים וכל קטנות האמונה בא על ידי הייאוש בעצמו".

ונראה שפסוקים אלו, אשר כדברי הרה"ק רבי צדוק הם מצווה לבטוח בקבלת התפילות בכל מצב וזמן, בהם מונח כח הנחמה שיש בימים אלו, כאשר יידע האדם ויאמין באמונה שלימה בכל מקריו ומאורעותיו שעוברים עליו, שהקב"ה עמו בכל מצב שהוא, ולא עזבו ולא נטשו חלילה, אלא שיש בכל אחד מן המקרים והמאורעות הללו תכלית ומטרה, והכל הוא לטובה על אף שאין זה נראה בחוש, יש לו בהם איזה תפקיד מסוים שהקב"ה רוצה ממנו, ואין זה בחינם.

חובת האמונה בערך ויקרות המצוות של כל אחד ואחד

נקודה נוספת, מעין הראשונה, היא ההתבוננות בערך ובשוויות המצוות של כל יהודי באשר הוא, אשר בזה דיברו הן הדגל מחנה אפרים והן התולדות יעקב יוסף בפרשתנו. וז"ל הדגמ"א (ד"ה עוד ירמוז): "עוד ירמוז על דרך ששמעתי, שבכל המדות אפילו שאינם טובים יכול לעבוד בהם הקב"ה, כמו (סוטה מט:): 'בעיקבתא דמשיחא חוצפא יסגא', וזו מדה לא טובה, ואיתא (סנהדרין קה): 'חוצפא אפילו כלפי שמיא מהני', כי כשמחזיק עצמו ללא כלום אומר בלבו שאין תפלתו עושה כלום, ולזה היא טוב מדת עזות, ויחזיק עצמו שתפלתו עושה רושם, ויחזק עצמו בכל כחו להתפלל ולעבוד ה'".

ודברי התולדות ידועים כנראה לכל אחד, אולם הם דברים שחובה לחזור עליהם מפעם לפעם, ודבריו (ד"ה מנוה והלכת גדליו) נסובים על מה שכתב הרמב"ם (דעות 6, 7) שבמידת הענווה כמו בכל המידות יש להתנהג במידה בינונית, לא גבה לב מדי ולא שפל רוח יותר מדי, והקשה עליו הל"ח משנה שם שלקמן כתב הרמב"ם שבענווה אסור לנהוג במידה בינונית, ומבאר התולדות וז"ל: "גם בענוה צריך לפעמים מדה בינונית והוא צורך גבוה מאוד, כמו ששמעתי ממורי שרוב ענותנותו של האדם גורם שנתרחק מעבודת הש"י, שמצד שפלותו אינו מאמין כי האדם גורם ע"י תפלתו ותורתו

שפע אל כל העולמות וגם המלאכים ניזונין ע"י תורתו ותפלתו, שאלו היה מאמין זה כמה היה עובד ה' בשמחה וביראה מרוב כל והיה נזהר בכל אות דתנועה ומלה לאומרה כדקא יאות.

"וגם לתת לב אל מה שאמר דוד המלך ע"ה (מגלים סט, יד) 'אם תשכבון בין שפתים', שהקדוש ברוך הוא שומר ושוקד על שפתי האדם לנושקה כשהוא אומרה בתורה ותפלה בדחילו ורחימו, ואם ישים אליו לבו בודאי מי זה האיש אשר לא יאחזנו רתת וזיע שהמלך גדול ונורא שומר ושוקד על שפתיים של אדם נבזה חדל אישים וכיוצא בזה, והוא מעין מה שאמרו חז"ל (גיטין נו.) 'ענותנותו של רבי זכריה גרם חורבן וכו', כך האדם ראוי לשים לב ולומר כי הוא סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, וכל תנועותיו ודבורו והלוכו ועסקיו עושה רושם למעלה למעלה, בוודאי יזהר בכל דרכיו ועסקיו שיהיה לשם שמים, מה שאין כן בחושב האדם מה אני ספון לפגום או לתקן למעלה ולמטה שיהיה נרשם כל עסקי למעלה, ובזה הולך בשרירות לבו ויאמר אך שלום יהיה לי, ובאמת זה אינו כי האדם ע"י מעשיו הטובים הוא דבוק בו יתברך ממש, וכו'".

ומסיים: "ובזה מבואר שזה ששוקל גם במדת הענוה ותופס מדת בינוני חכם יחשב, כי הוא תועלת וחכמה נפלאה בענין עבודת הבורא שלא יהיה נמאס בעיני עצמו, רק יאמר (מגדל"ר פכ"ה) 'מתי יגיעו מעשי למעשי אבות הראשונים', ובפרט בזמן הזה שהשכינה בגלות שלא מצאה היונה מנוח לכף רגלה כי מיד בהכין אדם מעשיו לשם שמים בכל דרכיו מיד נעשה כסא להשכינה שתשרה בו, והוא נקרא יותר מדורות הראשונים שהיו הרבה צדיקים בעולם מה שאין כן בזה"ז כי גמר חסיד שיעשה חסד עם קונו, ודאי ראוי לאיש לאזור כגבר חלציו לגמול חסד עם השכינה ואז נעשה כסא אל מדת החסד כמו בדורו של אברהם שלא היה עזר לשכינה כי אם ע"י אברהם, כך עתה שאין איש שם על לב לעשות עזר וסמך להשכינה בגלות המר הזה כי אם מעוטי דמעוטא, השם נפשו בכפו ודאי נעשה כסא אל השכינה במדת החסד".

ובכן, זאת יש לחקוק ולקבוע במוח ובלב, האמונה בכח התורה והתפילה והמצוות שלנו. אין זה מחמת גודל מדרגתנו שלנו, אלא כי הקב"ה הכניס במצוותיו כח גדול זה, שכל אחד ואחד המקיימם כראוי פועל גדולות ונצורות.

וכלל כל הדברים שלמדנו, שיש להשתדל ולהתאמץ בהחדרת האמונה בלב, באופן שעל פיה יתנהלו כל חיינו וכל מעשינו והנהגתינו, האמונה בהקב"ה שהוא 'מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית', והאמונה בכח התפילה שהקב"ה שומעה ומקבלה בכל מצב ובכל זמן, והאמונה בכח המצוות שלנו, שבכל אופן הם פועלים את פעולתם העליונה והעצומה.

אי הזהירות ממאכלות אסורות מביאה חלילה למינות ואפיקורסות

נסיים במאמר נוסף מדברי הדגמ"א בפרשתנו (ד"ה ומלמס), שמביא בשם הבעש"ט זי"ע, "על מדינה אחת ששאלו במכתב להרמב"ם ז"ל על תחיית המתים לומר להם מן התורה, ומה שדרשו חז"ל בגמרא מן הפסוקים אמרו שיש לדורשם באופן אחר, ולא רצה להשיבם הוא בעצמו דבר, אך אמר לתלמידו ר' שמואל אבן תבון שהוא ישיבם, וזה תוכן דבריו בקיצור נמרץ, על פי חכמת הטבע כי מכל מיני מאכל ומשקה נעשה דם, ומהדם יורד אל הכבד ומהכבד עולה הברירות אל הלב ומהלב יורד המובחר והדק אל המוח ושם שורה השכל וחיות של האדם, ומי ששומר עצמו ממאכלות המותרות והאסור והטמא נעשו דמיו צלולין וטהורין ויש לו לב טהור והמוח והחיות שלו נעשה חיות טהורות להשיג אמיתית החיות שהוא אלקות של כל העולמות המחיה את כולם, ומי ששומר עצמו יותר ומקדש את אכילתו על פי דרכי ה' ותורתו נעשה מזה בנין אב והוא השכל לכל רמ"ח אבריו ומתקדשים ומתטהרים. וכן להיפוך ח"ו נעשה בנין אב שכל עכור ומעופש בדיעות זרות וחיות שלו נעשה בחינת מת והיא אבי אבות הטומאה לכולם ורמ"ח אבריו נטמאים וטמא יקרא לכל דבר ונעלם ממנו אמיתת החיות שהוא אלקות של כל העולמות, ונטמא ונופל לדעות זרות ואלהים אחרים הם אלילים אלמים מתים וזבחי מתים יקראו להם.

"לכן התנאים ואמוראים ובעלי המדות וחכמי המשנה הם שמרו נפשן שלא יתגאלו בפת בג המלך הזקן וביין משתיו, ולכן האירו אור שכלם והיה שורה עליהם רוח הקודש לפרש כל מאמר סתום בדת התורה הקדושה, כי שרתה עליהם כח אלוהים, אשר הוא ואורייתא כולא חד, ואור נשמתם גם כן הוא חוט המשולש אשר לא ינתק לעולם ולעולמי עולמים, אבל אנשים הללו, בודאי טמאים ונטמאו דמם, ומשם לכם ומוח שלהם נטמטם במאכלות האסורות והטמאים, ולכך החיות שלהם נוטה למינות ואפיקורסות ולא יוכלו לקבל מתיקות נופת צוף דברי מאמרינו הבנויים על פי שכל אלקי עולם ומלך עליון, והואיל והעיזו פניהם ויצאו לחוץ פתאום יבא עליהם הכורת וכרות יכרתו אותם וכל אשר להם. וכך עלתה להם כי לא היו ימים מועטים עד אשר בא עליהם מלך גדול והרג אותם וביזו כל אשר להם עד כאן תוכן דבריו".

בעניין זה שמעתי דבר מעניין (מפי הגאון רבי יצחק דוד וילנסקי שליט"א המשגיח דישיבת יד הלוי, תלמידו של הגאון רבי מאיר סולובייצ'יק זצ"ל), שפעם ישבו קבוצת אנשים אצל הבריסק'ר רב בביתו, ודיברו ביניהם, והבריסק'ר רב בעצמו ישב בחדר נפרד, וסיפרו שם שבעיר ב"ב קידשו בית החיים, ותיקנו שבחלקה זו ייטמנו רק שומרי שבת ואוכלי כשר. וטען שם אחד (איני מבין מה הייתה טענתו אבל כך אמר) שמילא שומרי שבת הוא מבין, כי חילול שבת הוא דבר חמור, אבל מדוע מקפידים גם על מאכלות אסורות, הרי אין זה יותר מלאו בעלמא.

הבריסק'ר רב שמע דברים אלו וקרא להם וסיפר שאביו, הגר"ח מבריסק זצ"ל, נקלע פעם לאיזה בית מדרש וראה ספר אחד (הוא הדגמ"א הנ"ל) המביא בשם הבעש"ט על האגרת שנכתבה בשם הרמב"ם ששם כתב שהשואלים נכשלים במינות ואפיקורסות כיוון שלא נזהרו ממאכלות אסורות, ודבר זה טמטם את מוחם וליבם ולכן נמשכים לדעות זרות וכזבות.

וסיים הגרי"ז, שאם כן מובנת היטב תקנת הביה"ח בב"ב, כי מדברי הרמב"ם נמצא שכשרות המאכלים הוא עניין של אמונה, ומובן שזה שאינו נזהר ממאכלות

אסורות, וממילא בוודאי נכשל במינות ואפיקורסות, אי אפשר לקברו יחד עם יהודים
שהקפידו על כשרות המאכלים וממילא נשארה דעתם צלולה וזכה וטהורה.

יעזרנו ה' שנוכל לשמור על טהרת וזכות אמונתנו, ולהחדירה בכל רמ"ח ושם"ה
איברינו, למען יתנהלו חיינו לאורה, ואז נוכל לעבדו באמת ובלבב שלם, ונזכה
במהרה לנחמת ציון וירושלים, אמן.

